

De herpetofauna in de Bloemendalerpolder: de actuele situatie van rugstreeppad, heikikker en ringslang

Stichting RAVON

Postbus 1413

6501 BK Nijmegen

Drs. 5.1.2e

5.1.2e [@uva.nl](mailto:5.1.2e@uva.nl)

5.1.2e

1 INLEIDING

De Bloemendalerpolder ten Noorden van Weesp is anno 2014 een zeer dynamische plek waar meerdere projecten worden gerealiseerd zoals woningbouw en de verlegging van de A1. Behalve een schijnbaar attractief gebied voor (sub)urbane ontwikkeling is de Bloemendalerpolder ook leefgebied voor beschermde amfibieën en reptielen.

Naar aanleiding van een Quicksan (Korthorst & Smitskamp, 2012) en daaropvolgend aanvullend onderzoek (Korthorst, 2013) in het kader van de projecten Leeuvenveld III en IV, heeft de Stichting Flora- en Faunabescherming Weesp de Stichting RAVON gevraagd deze rapporten kritisch te bekijken en voor een drietal soorten (heikikker, rugstreeppad en ringslang) de actuele situatie in de Bloemendalerpolder te beschrijven.

2 METHODE

Zowel de Quicksan (Korthorst & Smitskamp, 2012) als het aanvullend onderzoek (Korthorst, 2013) zijn kritisch beschouwd aangaande de genoemde soorten. Hierbij is gekeken naar:

- de gehanteerde methodiek voor het vaststellen van aan- of afwezigheid van genoemde soorten
- de gebruikte gegevensbronnen
- de conclusies aangaande de genoemde soorten
- de aanbevelingen aangaande de genoemde soorten

De actuele situatie van de drie doelsoorten in de Bloemendalerpolder wordt onderzocht aan de hand van data uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en de expertise van de RAVON-medewerker **5.1.2e** aangaande de doelsoorten en de Bloemendalerpolder.

3 HEIKIKKER, *Rana arvalis*

3.1 Quicksan

Voor de Quicksan (Korthorst & Smitskamp, 2012) zijn de landelijke databanken Telmee.nl en waarneming.nl geraadpleegd. Aanvullende informatie is uit verspreidingatlassen zoals de 'Atlas van de Noord-Hollandse amfibieën en reptielen (Herder, 2010)' verkregen. Daarnaast is de reeds bestaande MER beoordeling voor de gehele Bloemendalerpolder opgesteld door Bureau Waardenburg BV in 2010 gebruikt om een compleet beeld van de natuurwaarden te verkrijgen.

Op basis van genoemde methodiek stellen de auteurs: *'Het plangebied vormt echter geen geschikte leefomgeving voor de heikikker. Dit komt door het feit dat de heikikker hoge eisen stelt aan zijn habitat. De soort vereist een goede waterkwaliteit (kwel), onregelmatige oeverzones en het aangrenzende perceel dient extensief beheerd te worden. Aan deze habitatseisen kan niet voldaan worden in het plangebied.'*

3.2 Aanvullend onderzoek

De heikikker is niet meegenomen in het aanvullend onderzoek, dit naar aanleiding van de conclusies uit de Quicksan.

3.3 Onderzoek ontheffingsaanvraag

Als uitvloeisel van een ontheffingsaanvraag is er in het voorjaar van 2014 gezocht naar de heikikker in het plangebied Leeuvenveld III en IV door Oranjewoud. Er zijn in het voorjaar 2014 drie bezoeken afgelegd gericht op de heikikker: *'Het voorjaar is erg vroeg gestart dit jaar, derhalve gunstige omstandigheden voor de heikikker en ons onderzoek. De paartijd van de soort is afgelopen week op zijn hoogtepunt geweest (waarneming.nl), ideale omstandigheden om dit soortenonderzoek uit te voeren. Ik heb het onderzoek uitgevoerd zoals de soortenstandaard heikikker voorschrijft. We hebben 2 maal op een warme lenteavond alle slootkanten afgezoekt en geluisterd naar de paarroep en koren van de heikikker. Vandaag 13-3 bij vollop zonneschijn zijn we de sloten afgelopen op zoek naar eiklompjes. We hebben de soort niet waargenomen, niet gehoord en ook geen dril aangetroffen (ook geen andere soorten).'*

3.4 kritische beschouwing

Uit de bureaustudie voor de Quicksan werd duidelijk dat de heikikker in het plangebied voorkomt: *'Naast de rugstreepdier is volgens de bureaustudie de heikikker aangetroffen in de omgeving van het plangebied.'* De auteurs zijn echter van mening dat het plangebied geen geschikte leefomgeving is voor de heikikker: *'de soort vereist een goede waterkwaliteit (kwel), onregelmatige oeverzones en het aangrenzende perceel dient extensief beheerd te worden. Aan deze habitatseisen kan niet voldaan worden in het plangebied.'* Deze conclusie is zeer aanvechtbaar: de soort komt door de gehele Bloemendalerpolder voor en wordt regelmatig waargenomen. Volgens de NDFP zijn momenteel 61 waarnemingen van de heikikker uit de Bloemendalerpolder bekend.

Het onderzoek in het kader van de ontheffingsaanvraag is afgestemd aan de hand van waarneming van de heikikker op waarneming.nl: *‘Zoals aangekondigd en besproken zijn we op zoek gegaan naar de heikikker op het plangebied Leeuwnenveld III en IV. Het voorjaar is erg vroeg gestart dit jaar, derhalve gunstige omstandigheden voor de heikikker en ons onderzoek. De paartijd van de soort is afgelopen week op zijn hoogtepunt geweest (waarneming.nl), ideale omstandigheden om dit soortenonderzoek uit te voeren. Ik heb het onderzoek uitgevoerd zoals de soortenstandaard heikikker voorschrijft. We hebben 2 maal op een warme lenteavond alle slootkanten afgezocht en geluisterd naar de paarroep en koren van de heikikker. Vandaag 13-3 bij vollop zonneschijn zijn we de sloten afgelopen op zoek naar eiklompjes. We hebben de soort niet waargenomen, niet gehoord en ook geen dril aangetroffen (ook geen andere soorten).*

De inventarisatieronden zijn uitgevoerd op;

- zaterdag 8 maart bij 14 graden onbewolkt weer van 19:45 tot 20:45
- woensdag 12 maart bij 11 graden onbewolkt weer van 19:30 tot 20:20
- donderdag 13 maart bij 15 graden (onbewolkt) van 9:45 tot 11:00

Uitgaande van dit onderzoek kunnen we, zoals de soortenstandaard dec 2011 aangeeft, er van uitgaan dat de heikikker niet op het plangebied aanwezig is (alle fasen van het plangebied).’

De methodiek en mede daardoor ook de conclusies van dit onderzoek zijn aanvechtbaar. Het timen van bezoeken aan de hand van waarneming uit landelijke databanken zoals waarneming.nl is een geschikte methode om bezoeken juist te plannen. Helaas zijn de bezoeken van Oranjewoud getimed aan de hand van waarnemingen van heikikkers uit het Oosten van ons land. De heikikkers uit het oostelijk deel van Nederland zijn weken eerder actief dan heikikkers in het Westen. De afgelegde bezoeken zijn dan ook niet gedurende de voortplantingsperiode van de heikikker in dit deel van Nederland afgelegd. Derhalve is de conclusie dat de heikikker niet in het plangebied aanwezig is niet hard te maken. Dit wordt onderstreept door de waarneming van heikikkers in de Bloemendalerpolder in de eerste week van april 2014. Tijdens een visinventarisatie door RAVON-medwerker 512e werden verschillende heikikkers aangetroffen, waaronder vrouwtjes die hun eieren nog niet hadden afgezet, een duidelijk signaal dat de voortplanting hier veel later plaatsvindt dan in de heikikker-leefgebieden in het Oosten, Noorden en Zuiden van Nederland.

3.5 Actuele situatie heikikker

De heikikker is in Noord-Holland een zeldzame soort die slechts op enkele plekken voorkomt: Texel, Vechtplassengebied, het Gooi en de Bloemendalerpolder (Herder, 2010). Op basis van de beschikbare waarnemingen in de NDFF (61) kan worden gesteld dat:

- de heikikker voorkomt in de gehele Bloemendalerpolder
- de Bloemendalerpolder een geschikt leefgebied vormt voor de heikikker
- de Bloemendalerpolder een geïsoleerde populatie heikikkers herbergt

Inventarisaties van heikikker in laagveen en veenweidegebieden kunnen het beste plaatsvinden in de (na)zomer als de juvenielen in de oeverzones van de waterpartijen te vinden zijn (Goverse, 2014). Op deze manier zijn ook meerdere waarnemingen in de Bloemendalerpolder gedaan.

Figuur 1. Waarnemingen van de heikikker in NDFF

Uitgaande van de Soortenstandaard Heikikker (Dienst Regelingen, 2011a) moet in het kader van het project Leeuwnveld III en IV een ontheffing worden aangevraagd wegens overtreding van Artikel 11 van de Flora en Faunawet:

Artikel 11

Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de heikikker te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren.

Uitleg

De voortplantingsplaats van de heikikker is de plaats die de heikikker gebruikt om de eieren af te zetten en waar de larven opgroeien. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder de voortplantingsplaats ook de functionele leefomgeving van die plek, voor zover het voortplantingssucces van de heikikker daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Vaste rust- of verblijfplaatsen van de heikikker zijn die plekken waar de heikikker de voor hem ongunstige perioden vanwege bijvoorbeeld koude overbrugt. Ook bij deze plekken moet de functionele leefomgeving van die plekken worden begrepen. In geval van de heikikker is het lastig onderscheid te maken tussen de functionele leefomgeving en de diverse vaste rust- of verblijfplaatsen die de soort in de winter of in de zomer gebruikt, zodat in die gevallen het gehele gebied waar de heikikker is aangetroffen als functionele leefomgeving moet worden beschouwd.

Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer het water waarin voortplanting van de heikikker plaatsvindt of het gebied waar de heikikker is aangetroffen vernietigd of aangetast worden of wanneer de kwaliteit daarvan als leefgebied voor de heikikker verslechtert, waardoor dit niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

4 RUGSTREEPPAD, *Bufo calamita*

4.1 Quicksan

Voor de Quicksan (Korthorst & Smitskamp, 2012) zijn de landelijke databanken Telmee.nl en waarneming.nl geraadpleegd. Aanvullende informatie is uit verspreidingatlassen zoals de 'Atlas van de Noord-Hollandse amfibieën en reptielen (Herder, 2010)' verkregen. Daarnaast is de reeds bestaande MER beoordeling voor de gehele Bloemendalerpolder opgesteld door Bureau Waardenburg BV in 2010 gebruikt om een compleet beeld van de natuurwaarden te verkrijgen.

Op basis van de bureaustudie stellen de auteurs: *'In de directe omgeving en in de Bloemendalerpolder zijn in de periode van 2005-2009 en 2011 rugstreeppadden waargenomen (met name roepende mannetjes) (waarneming.nl). In veenweidegebieden gebruikt de rugstreeppad de relatief smalle, visrijke slootjes met kale oevers als voortplantingswater (Emond et al., 2010). De watergangen die het plangebied doorkruisen vormen daardoor in potentie een geschikt leefbiotoop.'*

Waaruit zij de volgende conclusie trekken:

'dat zich ter hoogte van het projectgebied twee beschermde faunasoorten bevinden: de rugstreeppad en de ringslang. Door de beoogde ontwikkeling gaat voor beide soorten leefgebied verloren en voor de rugstreeppad potentieel voortplantingsbiotoop. Hiervoor dienen ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden en moeten mitigerende maatregelen getroffen worden (§7.2). Om het te verdwijnen leefgebied van de rugstreeppad te mitigeren dient er minimaal één (voortplantings)poel aangelegd te worden die voldoet aan de eisen van de rugstreeppad.'

4.2 Aanvullend onderzoek

In het kader van het aanvullend onderzoek (Korthorst, 2013) zijn drie bezoeken afgelegd om de aan- of afwezigheid van de rugstreeppad aan te tonen: *'In de directe omgeving van het plangebied zijn in de periode van 2005-2009 en 2011 rugstreeppadden waargenomen (met name roepende mannetjes) (waarneming.nl; Arcadis, 2010; Herder, 2010). In het veenweidegebieden gebruikt de rugstreeppad de relatief smalle, visrijke slootjes met kale oevers als voortplantingswater (Emond et al., 2010). De watergangen die het plangebied doorkruisen vormen daardoor in potentie een geschikt leefbiotoop. Op 6 mei, 28 mei en 4 juli is het plangebied bezocht in de avonduren om te luisteren naar zogenaamde koren van deze soort. Alle avonden waren geschikt om te monitoren met relatief warme temperaturen overdag overgaand in een warme avond zonder al te veel wind. Op 3 juni en 4 juli is tevens actief gezocht naar larven en eiersnoeren van de rugstreeppad. Op 28 mei zijn diverse roepende dieren gehoord, het koor van naar schatting minimaal 5 roepende mannetjes bevond zich ten noorden van het plangebied. De 28ste mei was een van de eerste zwoele zomeravonden in een verder erg koude meimaand, oftewel ideale omstandigheden voor de monitoring van deze soort. Op onderstaande kaart is aangegeven waar de koren zijn gehoord op die avond. Op deze of de andere avonden geen individuen op het plangebied gehoord. Ook zijn er geen larven of eiersnoeren aangetroffen, niet van de rugstreeppad, evenmin van andere kikker- of paddensoorten. Dat is opmerkelijk aangezien er op alle avonden wel bastaardkikkers zijn gehoord, met name in de 'groene' watergang (zie figuur 4.1). Op 4 juli is één larve van de Kleine watersalamander gevangen nabij de kruising van de 'rode' watergangen (zie figuur 4.1). Er zijn, behoudens de driedoornige stekelbaars geen, andere vissoorten gevangen. De 'geel' gemarkeerde watergang was nagenoeg dood door de dikke anaerobe sliblaag, hier zijn ook grote waterinsecten aangetroffen.'*

Op basis hiervan concludeert de auteur: *‘Het aanvullend onderzoek heeft het voorkomen van de strikt beschermde ringslang en voortplantingswater van de rugstreeppad in het plangebied uitgesloten. Het is niet te sluiten dat de ringslang op het plangebied voorkomt. De rugstreeppad is wel buiten het plangebied aangetoond, dit is op kaart weergegeven, het plangebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van deze strikt beschermde habitatrichtlijnsoort. De voortplantingsplaats van de rugstreeppad is de plaats die de rugstreeppad gebruikt om de eieren af te zetten en waar de larven opgroeien. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder de voortplantingsplaats ook de functionele leefomgeving van die plek, voor zover het voortplantingssucces van de rugstreeppad daarvan afhankelijk is, worden begrepen. In geval van de rugstreeppad is het lastig onderscheid te maken tussen de functionele leefomgeving en de diverse vaste rust- of verblijfplaatsen die de soort in de winter of in de zomer gebruikt, zodat in die gevallen het gehele gebied waar de rugstreeppad is aangetroffen als functionele leefomgeving moet worden beschouwd (Soortenstandaard, 2011).*

Overtreding van artikel 11 (Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren) is aan de orde wanneer het water waarin voortplanting van de rugstreeppad plaatsvindt of het gebied waar de rugstreeppad is aangetroffen vernietigd of aangetast worden of wanneer de kwaliteit daarvan als leefgebied voor de rugstreeppad verslechtert, waardoor dit niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

Door de beoogde ontwikkeling gaat voor de rugstreeppad een beperkt deel van het functionele leefgebied verloren, niet zijnde het voortplantingswater. Om het verdwijnen van het deel van het functionele leefgebied (veenweidegebied) voor de soort, en daarmee overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet te voorkomen, te mitigeren is het noodzakelijk om in de plannen geschikt landhabitat voor de soort op te nemen, door groenstroken en overhoekjes dusdanig in te richten dat deze van waarde zijn voor de soort als foerageer- en overwinteringsgebied. De nieuw in te richten watergangen rondom de woonwijk dienen eveneens geschikt leefgebied te vormen voor de rugstreeppad (ondiepe, natuurvriendelijke oevers). Daarmee is het noodzakelijk een ontheffing aan te vragen. In de quick scan zijn mitigerende maatregelen opgenomen ten behoeve van de rugstreeppad en de ringslang. Uit bovenstaande conclusies volgt dat de mitigerende maatregelen voor de ringslang niet noodzakelijk zijn en dat voor de rugstreeppad geen pool behoeft te worden aangelegd (voortplantingswater wordt immers niet aangetast). Wel wordt aanbevolen vanaf het begin van de realisatie het terrein af te rasteren om de rugstreeppad buiten het terrein te houden. Op die wijze kan worden voorkomen dat de soort zich in het gebied vestigt.’

4.3 Kritische beschouwing

Het onderzoek naar de rugstreeppad is uitgevoerd conform de geldende protocollen. Bij de interpretatie van de gegevens verkregen uit het aanvullend onderzoek wordt geconcludeert dat er geen voortplantingshabitat verloren gaat door ingrepen in het kader van Project Leeuwnveld III en IV. Deze conclusie is in tegenspraak met de eerder geformuleerde conclusie uit de Quickscan. Daarin stellen de auteurs immers: *‘door de beoogde ontwikkeling gaat voor beide soorten leefgebied verloren en voor de rugstreeppad potentieel voortplantingsbiotoop.’*

Gedurende de drie bezoeken van het aanvullend onderzoek zijn geen larven of eisoeren van de rugstreeppad gevonden. Dit sluit echter zeker niet uit dat de geïnventariseerde wateren, die vooraf als kansrijk en geschikt waren aangemerkt, geen voortplantingsbiotoop van de rugstreeppad vormen. De rugstreeppad is een zeer mobiele soort die jaarlijks meerdere paringsronden kan hebben, gedurende het jaar meerdere voortplantingsplekken kan gebruiken en waarvan

de eisnoeren zeer moeilijk vindbaar zijn omdat deze op de bodem worden afgezet en snel met omgevingsmateriaal worden bedekt.

4.4 Actuele situatie rugstreeppad

De rugstreeppad is in Noord-Holland een vrij algemene soort die in vrijwel de gehele provincie, uitgezonderd de intensief agrarisch beheerde gebieden, kan worden waargenomen. Binnen Nederland geldt Noord-Holland als de belangrijkste provincie voor deze soort; zelfs op Europese schaal speelt Noord-Holland een voorname rol voor deze soort want nergens anders zijn de dichtheden zo hoog als in Noord-Holland. Daarmee heeft Noord-Holland een bijzondere verplichting jegens de rugstreeppad (Herder, 2010). Volgens de NDFF komt de rugstreeppad zowel in Bloemendalerpolder alsook in de omringende gebieden voor. Op basis van de waarnemingen in de NDFF (44) kan worden gesteld dat:

- de rugstreeppad voorkomt in de gehele Bloemendalerpolder
- de Bloemendalerpolder geschikt leefgebied vormt voor de rugstreeppad
- de rugstreeppad in aanzienlijke dichtheden voorkomt in de Bloemendalerpolder (max 70 roepende mannetjes op een avond)

Figuur 2. Waarnemingen van de rugstreeppad in de NDFF

Uitgaande van de Soortenstandaard Rugstreepad (Dienst Regelingen, 2011b) moet in het kader van het project Leeuwnveld III en IV een ontheffing worden aangevraagd wegens overtreding van Artikel 11 van de Flora en Faunawet:

Artikel 11

Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van rugstreepadden te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren.

Uitleg

De voortplantingsplaats van de rugstreepad is de plaats die de rugstreepad gebruikt om de eieren af te zetten en waar de larven opgroeien. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder de voortplantingsplaats ook de functionele leefomgeving van die plek, voor zover het voortplantingssucces van de rugstreepad daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Vaste rust- of verblijfplaatsen van de rugstreepad zijn die plekken waar de rugstreepad de voor hem ongunstige perioden vanwege bijvoorbeeld koude overbruggt en de vaste plekken die hij in de zomer gebruikt. Ook bij deze plekken moet de functionele leefomgeving van die plekken worden begrepen. In geval van de rugstreepad is het lastig onderscheid te maken tussen de functionele leefomgeving en de diverse vaste rust- of verblijfplaatsen die de soort in de winter of in de zomer gebruikt, zodat in die gevallen het gehele gebied waar de rugstreepad is aangetroffen als functionele leefomgeving moet worden beschouwd. Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer het water waarin voortplanting van de rugstreepad plaatsvindt of het gebied waar de rugstreepad is aangetroffen vernietigd of aangetast worden of wanneer de kwaliteit daarvan als leefgebied voor de rugstreepad verslechtert, waardoor dit niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

5 RINGSLANG *Natrix natrix*

5.1 Quicksan

Voor de Quicksan (Korthorst & Smitskamp, 2012) zijn de landelijke databanken Telmee.nl en waarneming.nl geraadpleegd. Aanvullende informatie is uit verspreidingatlassen zoals de 'Atlas van de Noord-Hollandse amfibieën en reptielen (Herder, 2010)' verkregen. Daarnaast is de reeds bestaande MER beoordeling voor de gehele Bloemendalerpolder opgesteld door Bureau Waardenburg BV in 2010 gebruikt om een compleet beeld van de natuurwaarden te verkrijgen.

Op basis van de bureaustudie stellen de auteurs dat: *'Het plangebied is in potentie een geschikt foerageer-, rust- en verblijfgebied voor de ringslang. Ondanks dat er geen geschikte eiafzetlocaties aanwezig zijn in het plangebied heeft de bebouwing en de werkzaamheden gedurende het bouwklaar maken van het terrein negatieve effecten op (het leefgebied van) de ringslang. Aangezien het hier om een strikt beschermde diersoort gaat (Tabel 3) is dit strijdig met de Flora- en faunawet en dient er een ontheffing aangevraagd te worden. Tevens dienen er mitigerende maatregelen genomen te worden.'*

Zij doen de volgende aanbeveling: *'Voor de ringslang dienen de watergangen natuurvriendelijke oevers te hebben en dienen ze onderling verbonden te zijn om zo als geschikt foerageergebied te functioneren.'*

Daarnaast geven de auteurs een voorstel voor mitigerende maatregelen: *'Afname van foerageergebied van ringslang moet gemitigeerd worden door ringslanggerichte inrichting van bermen en door realisatie van voldoende slootlengte met natuurvriendelijke oevers. Voor de ringslang moet (de rand van het) gebied aantrekkelijk gemaakt worden door de watergangen te voorzien van een oever met structuurrijke vegetaties met voldoende schuilplaatsen en zonmogelijkheden. Tevens is een bermssloot met flauw talud gewenst en zijn steenhopen of regelmatig ververst takkenbopen wenselijk. Het is noodzakelijk om de te realiseren watergangen onderling te verbinden met brede duikers die deels boven de waterlijn liggen, zodat er geen risico bestaat dat de ringslang wordt aangereden mocht deze bovenlangs, in de woonwijk, de andere watergang willen bereiken. De onderling verbonden, oeverrijk-begroeide watergangen moeten zo het foerageergebied van de ringslang behouden/verlengen.'*

5.2 Aanvullend onderzoek

In het kader van het aanvullend onderzoek (Korthorst, 2013) zijn drie bezoeken afgelegd om de aan- of afwezigheid van de ringslang aan te tonen: *'Het onderzoek naar de Ringslangen is uitgevoerd aangezien de soort voorkomt in dit deel van de provincie Noord-Holland. Het Naardmeer, de oevers van het IJmeer tussen Muiderberg en de Diemervijfhoek (Diemer- en Muiderzeedijk), het Diembos en de omgeving van de Gaasp zijn bekende leefgebieden van de soort (van Groen et al., 2004; Melman et al., 2005; Arcadis, 2010; Herder, 2010). Maar ook buiten deze gebieden zijn (zwervende) exemplaren waar te nemen, de watergangen in het veenweidegebied is geschikt foerageergebied voor deze soort. Het plangebied ligt centraal te midden van deze kerngebieden, maar ook redelijk geïsoleerd. De noordzijde bestaat uit de A1, de westzijde uit het Amsterdam Rijnkanaal, de zuidzijde uit de bebouwde kom van Weesp en de spoorbaan. Allen moeilijk passeerbare barrières voor de ringslang, waardoor uitwisseling van een eventuele populatie met de omgeving beperkt zal zijn. Alleen het oostelijk deel van de polder kent een natuurlijke overgang naar een bekend leefgebied*

van de ringslang (het buitengebied van het Naardermeer). In de polder waarvan het plangebied onderdeel uitmaakt is één waarneming in 2007 bekend (waarneming.nl). Tijdens het onderzoek voor de verbreding van de A6/A9 is de soort niet aangetroffen aan de zuidzijde van de A1 in de Bloemendalerpolder (Arcadis, 2010).'

Op basis hiervan komt de auteur tot de volgende conclusie: *'Het aanvullend onderzoek heeft het voorkomen van de strikt beschermde ringslang en voortplantingswater van de rugstreeppad in het plangebied uitgesloten. Het is uit te sluiten dat de ringslang op het plangebied voorkomt. De rugstreeppad is wel buiten het plangebied aangetoond, dit is op kaart weergegeven, het plangebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van deze strikt beschermde habitatrictlijnsoort. De voortplantingsplaats van de rugstreeppad is de plaats die de rugstreeppad gebruikt om de eieren af te zetten en waar de larven opgroeien. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder de voortplantingsplaats ook de functionele leefomgeving van die plek, voor zover het voortplantingssucces van de rugstreeppad daarvan afhankelijk is, worden begrepen. In geval van de rugstreeppad is het lastig onderscheid te maken tussen de functionele leefomgeving en de diverse vaste rust- of verblijfplaatsen die de soort in de winter of in de zomer gebruikt, zodat in die gevallen het gehele gebied waar de rugstreeppad is aangetroffen als functionele leefomgeving moet worden beschouwd (Soortenstandaard, 2011).*

Overtreding van artikel 11 (Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren) is aan de orde wanneer het water waarin voortplanting van de rugstreeppad plaatsvindt of het gebied waar de rugstreeppad is aangetroffen vernietigd of aangetast worden of wanneer de kwaliteit daarvan als leefgebied voor de rugstreeppad verslechtert, waardoor dit niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

Door de beoogde ontwikkeling gaat voor de rugstreeppad een beperkt deel van het functionele leefgebied verloren, niet zijnde het voortplantingswater. Om het verdwijnen van het deel van het functionele leefgebied (veenweidegebied) voor de soort, en daarmee overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet te voorkomen, te mitigeren is het noodzakelijk om in de plannen geschikt landhabitat voor de soort op te nemen, door groenstroken en overboekjes dusdanig in te richten dat deze van waarde zijn voor de soort als foerageer- en overwinteringsgebied. De nieuw in te richten watergangen rondom de woonwijk dienen eveneens geschikt leefgebied te vormen voor de rugstreeppad (ondiepe, natuurvriendelijke oevers). Daarmee is het noodzakelijk een ontheffing aan te vragen. In de quick scan zijn mitigerende maatregelen opgenomen ten behoeve van de rugstreeppad en de ringslang. Uit bovenstaande conclusies volgt dat de mitigerende maatregelen voor de ringslang niet noodzakelijk zijn en dat voor de rugstreeppad geen poel hoeft te worden aangelegd (voortplantingswater wordt immers niet aangetast). Wel wordt aanbevolen vanaf het begin van de realisatie het terrein af te rasteren om de rugstreeppad buiten het terrein te houden. Op die wijze kan worden voorkomen dat de soort zich in het gebied vestigt.'

5.3 Kritische beschouwing

Het onderzoek naar de ringslang is uitgevoerd conform de geldende protocollen. Omdat er tijdens de drie inventarisatiebezoeken van het aanvullend onderzoek geen ringslangen zijn waargenomen concludeert de auteur dat: *"Het is uit te sluiten dat de ringslang op het plangebied voorkomt."* Dit is in tegenspraak met de waarnemingen zoals die NDFF te vinden zijn. Daarin staan 10-tallen meldingen van ringslangen uit de Bloemendalerpolder, ook uit de nieuwbouwwijk Leeuwenveld zijn waarnemingen bekend. De zeer mobiele ringslang kan meerdere kilometers afleggen tussen de verschillende aspecten van haar leefgebied en het is derhalve onmogelijk uit te sluiten dat de soort niet in het

plangebied voorkomt. Wel is het zo dat de Bloemendalerpolder in haar huidige verschijningsvorm maar een beperkte functionaliteit heeft voor de ringslang: eifzetting en overwintering zijn hier (nog) niet vastgesteld en de polder lijkt te functioneren als voedselhabitat en verbindingszone.

5.4 Actuele situatie ringslang

De ringslang komt in Noord-Holland vooral in het zuidoostelijk deel van de provincie voor: het Gooi, de Vechtstreek, het IJmeer en Waterland. Binnen Nederland speelt Noord-Holland een belangrijke rol voor de ringslang (Herder, 2010).

Op basis van de waarnemingen in de NDFF (144) kan gesteld worden dat:

- de ringslang voorkomt in de gehele Bloemendalerpolder
- de Bloemendalerpolder midden in ringslangleefgebied ligt
- de Bloemendalerpolder een belangrijke rol speelt (samen met de aanliggende Vecht) als verbinding tussen de IJmeerpopulatie ten noorden van de A1 en de populatie(s) ten zuiden van de A1
- de spoordijk direct ten zuiden van de Bloemendalerpolder gebruikt wordt als winterverblijf.
- er geen aanwijzingen zijn voor voortplanting (broeihopen) in de Bloemendalerpolder, wel zijn er twee keer juveniele ringslangen waargenomen in de Bloemendalerpolder

Figuur 3. Waarnemingen van de ringslang in de NDFF

De beoogde werkzaamheden zullen dus ingrijpen in de functionaliteit van het huidige voedselgebied en de functionaliteit als verbindingszone. Een (tijdelijk) verlies van voedselhabitat is voor de mobiele ringslang geen probleem maar de functie als verbindingszone (samen met de Vecht) moet worden gewaarborgd wil de ringslang hier op langere termijn willen overleven. De in de Bloemendalerpolder aanwezige ringslangen maken deel uit van een metapopulatie die rondom Weesp leeft en voor de ruimtelijke samenhang van een dergelijke metapopulatie zijn verbindingzones van levensbelang omdat de populatie ter plekke veel te klein is om op lange termijn zelfstandig voort te bestaan. Slechts in metapopulatieverband is er een toekomst voor de ringslang in de Bloemendalerpolder, derhalve dienen verbindingen tussen de verschillende

aspecten van het leefgebied alsmede tussen deelpopulaties gewaarborgd te zijn.

6 Conclusie

Gebruikte databanken

De onderzoekers van Oranjewoud hebben in het kader van de Quicksan enkele landelijke databanken geraadpleegd (waarneming.nl en Telmee.nl). Het is vreemd dat juist de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) die speciaal voor dit soort projecten is opgericht niet is geraadpleegd. Juist in de NDFF komt alle data uit andere databanken samen en wordt validatie van gegevens gewaarborgd middels medewerking van een groot aantal soortgroepspecialisten.

Vooraf de uitspraken betreffende de heikikker in de Quicksan staan in schril contrast met de werkelijkheid. Een gegevensaanvraag bij de NDFF of het gericht informatie inwinnen bij plaatselijke specialisten zou deze omissie hebben verhinderd.

Veldwerkmethode

Het veldwerk in het kader van het aanvullend onderzoek is conform de geldende protocollen verricht.

De bezoeken gericht op de rugstreeppad zijn in de juiste periode verricht en deze soort is dan ook gehoord in de Bloemendalerpolder.

De bezoeken voor de ringslang zijn afgelegd in de periode dat deze soort kan worden waargenomen in de Bloemendalerpolder. Tijdens het veldwerk zijn er echter geen ringslangen waargenomen.

Het veldwerk in het kader van een ontheffingsaanvraag betreffende de heikikker heeft in het voorjaar van 2014 plaatsgevonden. Hoewel de onderzoekers hun bezoeken hebben afgestemd middels heikikkerwaarnemingen op waarneming.nl hebben zij hierbij geen rekening gehouden met de geografische verschillen die deze soort laat zien qua voortplantingsperiode. Juist in West-Nederland zijn de heikikkers altijd later en in 2014 begon de paartijd pas na het laatste bezoek op 13 maart in de Bloemendalerpolder. De Soortenstandaard Heikikker (Dienst Regelingen, 2011) schrijft voor dat onderzoek naar de heikikker slechts kan worden verricht door onderzoekers met aantoonbare ervaring van inventarisatie van heikikkers. Gezien de inschattingfout qua timing van de bezoeken is aan deze voorwaarde niet voldaan en mogen er aan de resultaten van het veldwerk voor de heikikker in het kader van het aanvullend onderzoek geen conclusies worden verbonden.

Interpretatie gegevens

Bij alle drie de soorten zijn er bij de interpretaties van de (veldwerk)gegevens de nodige vraagtekens te plaatsen.

- Heikikker

Op basis van een onvolledig overzicht van bestaande gegevens (zie 'gebruikte databanken') werd het onderzoeksgebied als ongeschikt voor de heikikker gekwalificeerd en is er geen aanvullend onderzoek naar deze soort uitgevoerd. Wel heeft er in het kader van een ontheffingsaanvraag een inventarisatie in het voorjaar van 2014 plaatsgevonden (zie 'veldwerkmethode').

Op basis van waarnemingen uit de NDFF kan worden geconcludeerd dat de gehele Bloemendalerpolder geschikt leefgebied vormt voor de heikikker.

- Rugstreeppad

Volgens Korthorst (2013) worden de voortplantingswateren van de rugstreeppad niet aangetast. Dit op basis van het ontbreken van waarnemingen van deze soort gedurende de drie veldbezoeken in het onderzoeksgebied.

Op basis van de waarnemingen in de NDFF is echter een geheel andere conclusie te trekken: de rugstreeppad komt door de gehele bloemendalerpolder

voor. Aangezien verlandende sloten een geschikte voortplantingsplek vormen en de rugstreeppad een lange voortplantingsperiode kent is niet uit te sluiten dat de sloten in het onderzoeksgebied wel functioneren als voortplantingsplek.

Daarnaast is de rugstreeppad zeer mobiel en kan het ene jaar hier en het andere jaar daar opduiken voor voortplanting. Daarnaast is het zoeken naar eisnoeren en larven in veenweide gebieden erg lastig en het niet waarnemen daarvan heeft derhalve weinig duidingskracht in deze gebieden.

- Ringslang

Tijdens het veldwerk in het kader van het aanvullend onderzoek zijn er in het onderzoeksgebied geen ringslangen waargenomen. Op basis hiervan wordt het voorkomen van de ringslang binnen het onderzoeksgebied uitgesloten. Op basis van de waarnemingen uit de NDFF is een geheel andere conclusie te trekken: de ringslang komt door de gehele Bloemendalerpolder voor en is zelfs in de nieuwbouwwijken Leeuvenveld I en II waargenomen. Aangezien de mobiele ringslang de Bloemendalerpolder vooral gebruikt als foerageergebied en verbindingszone is het bijkans onmogelijk om de aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Temeer daar er in directe nabijheid wordt overwinterd door ringslangen, hiertoe gebruiken zij de spoordijk direct ten zuiden van het onderzoeksgebied.

7 Literatuur

Dienst Regelingen, 2011a. Soortenstandaard Heikikker, *Rana arvalis*. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en innovatie.

Dienst Regelingen, 2011b. Soortenstandaard Rugstreeppad, *Bufo calamita*. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en innovatie.

Goverse, E., 2014. Heikikkers inventariseren in veenweidegebied. Schubben & Slijm 19: 6-9.

Herder, J., 2010. Atlas van de Noord-Hollandse amfibieën en reptielen. Landschap Noord-Holland, Heiloo & Stichting RAVON, Nijmegen.

Korthorst, M., 2013. Leeuwenveld II en IV te Weesp – aanvullend Flora- en faunaonderzoek. Rapport Oranjewoud projectnr. 249939

Korthorst, M. & L. Smitskamp, 2012. Quick scan Flora en Fauna – Leeuwenveld III en IV te Weesp. Rapport Oranjewoud projectnr. 249939